

SAİD-İ NURSİ VE NURCULUK

Prof. Dr. Ahmet TURAN*

Hayatı:

Bitlis'in Hizan ilçesine bağlı İsparit kasabasının Nurs köyünde 1876 yılında, din adamları yetiştiren bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. O, kendi şeceresinin Hz. Muhammed'e kadar dayandığını ileri sürer. Dokuz yaşına kadar babasının yanında kalır, daha sonra Tağ köyünde medrese eğitimine başlar. Söylendiğine göre burada 20 yılda bitecek eğitimi üç ayda tamamlar, sonra birkaç medreseye devam ederse de medrese kariyerini noktalar. Kendisine laik bilimleri kavrama da gösterdiği hız nedeniyle "Bediüzzaman" (Zamanın eşi bulunmaz kişisi) lakabı verilir.

1907 yılında Sultan Abdülhamid'e bir takım öneriler içeren bir dilekçe sunar, fakat sultan karşısındaki pervasız tavrı nedeniyle Toptaşı Akıl Hastanesine gönderilir, sonra Selanik'e gider. 31 Mart olayına karışması nedeniyle Divan-ı Harb'e çıkartılır, sonunda beraat eder. 1915 yılında Trablusgarp'ta İtalyanlara karşı, daha sonra da Anadolu'da Doğu Cephesinde Ruslara karşı savaşıır. Bitlis savunmasında Ruslara esir düşer. Kastroma esir kampında iki buçuk yıl kaldıktan sonra 1917 yılında Türkiye'ye döner. İstanbul'da Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiyye'de görev alır. Bu arada Van'a dönerek Batı Anadolu'nun işgalini ve onlara müsamaha gösteren İngilizleri eleştiren bir risale yayınlar.² Şeyhü'l-İslâm Dürrizade Abdullah'ın istiklal mücadelesi aleyhine verdiği fetvayı protesto eder.

İlk zamanlar T.B.M.M. nin Said'e karşı tavrı oldukça müsbet olur ve O'na Van'daki Üniversite için 150.000 lira tahsisat ayırır. 1923 yılında Meclis'te, Türkiye'de daha müslümanca bir yaşam tarzına kavuşmak için çaba gösterildiğini ifade eden bir bildiri dağıtır. 1925 yılında Şeyh Said ayaklanmasının düzenleyicileri ile ilişki içinde olmakla suçlanır, kendisi bu suçlamaları kabul etmemekle birlikte önce Antalya'ya sonra da Isparta ve

* O.M.Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

¹ Necmeddin Şahiner, *Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi*, Yeni Asya Yay., İst., 1974, s.24.

² Şahiner, *a.g.e.*, s.199.

Burdur'a gönderilir, daha sonra da Barla köyünde ikamete mecbur tutulur. Buralarda Nur talebelerinin sayısının artması, hükümeti rahatsız ettiğinden Eskişehir'e gönderilerek, hapse atılır ve onbir yıl hapse mahkum olur. 1936 yılında serbest bırakılarak, Kastamonu'ya gönderilir, burada yedi yıl kalır. 1943 yılında yeniden tutuklanarak, Ankara'ya gönderilir ve ardından Denizli'ye sürgün edilir. 1944 yılında delil yetersizliğinden beraat eder, sonra sürekli gözetim altında tutulacağı Afyon-Emirdağ ilçesinde zorunlu ikamete mecbur edilir. 1948'de siyasi amaçlı bir dernek kurma suçundan tutuklanarak, 20 aya mahkum edilir.

1950 yılında Demokrat Partisi'nin iktidara gelmesiyle çıkan genel aftan yararlanıp, beraat ederek, serbest bırakılır. 1951 yılında tekrar Isparta'ya gider. 1952 yılında "*Gençlik Rehberi*" adlı kitabını yayınlar. İstanbul Savcılığı bu kitap hakkında dava açar ve bu davadan da beraat eder.³ 1960 yılında Emirdağ'da iken rahatsızlanır, bu yüzden Van'a dönmek ister. Dönerken misafir olmak üzere kaldığı Urfa'da 25 Mart 1960 yılında otel odasında vefat eder. Üç ay sonra da 27 Mayıs ihtilâli olur ve Demokrat Parti iktidarı devrilir. Aynı yıl mezarı açılarak, kemikleri askeri bir uçakla Isparta'ya götürülür ve Doğanca Mahallesi mezarlığına gizlice gömülür, ardından oradan da cesedin çalındığı ve yerinin de meçhul olduğu söylentiler arasındadır.⁴

Said-i Nursî, bir Panislâmcı olmasına rağmen zaman zaman Kürt milliyetçisi suçlamalarına hedef olmuştur. 2. Abdülhamid'in onun önerilerine sıcak bakmamasının temelinde Kürtler'e özerklik sağlayıp, ülke bütünlüğüne zarar vereceği endişesi rol oynamıştır. Daha sonra Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri de O'na aynı suçlamaları yöneltmişlerdir, fakat O, asla devlete karşı bir hareket içinde olmamıştır.

1920'lerde siyasetten çekilme kararı aldığı halde 1950'li yıllarda dine saygılı olduğuna inandığı bir partinin (DP) siyaset sahasına çıkması ile bu kararından vazgeçmiştir.⁵

³ İhsan Işık, *Bediüzzaman Said Nursi ve Nurculuk*, Ünlem Yay., İst., 1990, s. 14.

⁴ Said Nursi'nin hayatı için bkz., N. Şahiner, *Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi*, Yeni Asya Yay., İst., 1974; Abdülkadir Badallı, *Bediüzzaman Said Nursi, Mufassal Tarihçe-i Hayatı*, Timaş Yay., İst., 1990; Cernâl Kutay, *Çağımızda Bir Asr-ı Saadet Müslümanı, Bediüzzaman Said Nursi*, Yeni Asya Yay., İst., 1990; Şerif Mardin, *Bediüzzaman Said Nursi Olayı, Modern Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişim*, Çev., Metin Çulhaoğlu, İletişim Yay., İst., 1992.

⁵ *Emirdağ Lahikası*, Sözler Yay., İst, 1959, c.2, s.132-133; N. Şahiner, *a.g.e.*, s.381-384.

Saîd Nursî, insanların kuşkularını giderip, inançlarını güçlendirme konusunda, o güne kadar yazılmış klasik eserlerin yetersiz olduğuna inandığı için *Risâle-i Nûr Külliyyatı* olarak bilinen eserlerini kaleme almıştır. Bu eserlerde İslâm'ın inanç esaslarını savunurken, fen bilimlerine de oldukça fazla yer vermiştir.

Risâle-i Nûr'un Kur'an hakikatlerini rasyonel ve objektif bir şekilde izah edip, insanlığın istifadesine arzeden bir külliye olduğu söylenmektedir. Yine bunların: *Sözler, Mektûbat, Lem'alar ve Şualar* şeklinde dört büyük kısımdan müteşekkil olup, tamamı 130 risale olduğu ve Kur'an'ın yirminci asırda lafzî değil, manevî bir tefsiri olduğu da söylenmektedir.

Nur Cemaatı içinde onun olağanüstü haller yaşayan ve kerametler gösteren bir velî olduğu inancı yaygındır. Bu nedenle insanların o hayatta iken onun etrafında toplanmasında, eserlerinin yanı sıra kişiliğinin de önemli bir faktör olduğu söylenmektedir. İddia edilen kerametlerinden bazıları şunlardır:

1. Denizli hapisanesi günlerinde hapiste olduğu halde şehirdeki camilerde namaz kılarak görüldüğü,

2. Kastamonu zelzelesini, zelzeleden 20 gün önce haber verdiği,

3. Hz. Peygamber'in bazı hadislerinde de kendisini zikrettiği söylenmektedir. "*Es-Saîd, saîdün fi batni ümmihi*" gibi.

Ayrıca Nurcular, Saîd Nursî'nin Allah'ın rahmetine nail olan büyük bir velî olduğunu, eserlerini kendisinin yazmadığı, kendisine Allah tarafından yazdırıldığına inanmaktadırlar. Bunları zaten Saîd Nursî, *E-mirdağ Lahikası*'nin 45. Sayfasında kendisi de söylemektedir. Öte yandan O'nun asrın başında gelen "Mücedditler"den olduğu da söylenmektedir.⁶

Nurcular'ın Grupları:

Nurcular, daha Saîd Nursî hayattayken (1955-1957 yılları arasında) Risâle-i Nurların Arap harfleriyle mi, lâtin harfleriyle mi yazılacağı konusunda cemaat içinde iki görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Saîd Nursî'nin ölümünden sonra da bu ayrılma cemaat içinde daha bariz bir şekilde görülmüştür.

Birinci grup; "Kur'an'a küfür yazısı ile hizmet olmaz"⁷ parola-

⁶ *Târihçe-i Hayat*, İst., 1987, s. 578-588; *Şualar*, s.632-634.

⁷ Bundan maksat, Risâle-i Nur'ların Latin harfleriyle okunmasıdır.

sıyla faaliyetlerini sürdürmekte, Risâle-i Nurların mutlaka el yazısı ve arap harfleriyle yazılması tezini savunmuştur. Bunun sağlanması için de Nurcuların Arapça öğrenmelerini öngörmüşlerdir ki, bunlara “*Yazıcı Nurcular*” denilmektedir.⁸

İkinci grup ise; “*Okuyucu Nurcular*” şeklinde adlandırılmaktadır. Bunlar, latin harfleriyle yapılacak çalışmaların, hedeflerine varmada kendilerine yardımcı olacağı kanısında olup, bu fikri empoze etmeye çalışmaktadırlar.

Okuyucu ve Yazıcı gruplar arasındaki bu farklılaşma, daha sonra 1969 tarihinden itibaren Okuyucu grup içinde faaliyet gösteren *Fethullah Gülen* ve taraftarlarını ayrı bir grup olarak ortaya çıkarmıştır. Bu grubun belirgin özelliği, öğrenci kesimine yönelik vakıf çalışmalarına ağırlık vermiş olmasıdır.

Fethullah Gülen Cemaati:

F. Gülen, 1938 yılında Erzurum’un Korucuk köyünde doğmuştur. Dindar bir ailenin çocuğu olan Gülen, Kur’an okumayı 4 yaşında annesinden öğrenmiş ve 9 yaşında da hafızlığı bitirmiştir. Bununla yetinmeyip, bilgisini artırmak için Erzurum’da çeşitli medreselerde de dersler görmüştür. 18 yaşında Ankara’da vaizliği kazandıktan sonra Edirne Üç Şerefeli Camii’nde imam olarak memuriyete başlamış, ardından Kırklareli ve İzmir’de de çalışmıştır. 1970’li yılların başlarından itibaren Nur cemaatlerinden ayrı bir çizgi izlemeye çalışmış ve yaptığı faaliyetlerle geniş bir çevre edinerek, önemli mesafeler almıştır.⁹

Yurt içinde ve yurt dışında 52 ülkede “Kolej” adı altında 257 okul¹⁰ ve yeni Türk devletlerinde de yedi üniversitenin açılması, bu cemaatin faaliyetleri arasında yer alan eğitim hizmetlerindedir. Bu okullarda 40.000 den fazla öğrenci ve 5000 öğretmenin görev yaptığı bilinmektedir. Ayrıca bu okullarda yalnızca modern bilimler okutulmakta ve çağdaş bir

⁸ Hasan Hüseyin Ongun, “Başlangıçtan Günümüze Said Nursi ve Nurculuk Hareketi”, *Türkiye Günlüğü Der.*, S.45, Ank., 1997, s. 67.

⁹ Ruşen Çakır, *Ayet ve Slogan, Türkiye’de İslami Oluşumlar*, İst., 1991, s. 99-113; Sevim Erken, *Toplumsal Değişmeler Karşısında Tavrı Belirlemede Dini Gruplar, Fethullah Gülen Cemaati*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 1995, s.29-36; Latif Erdoğan, *Fethullah Gülen Hocaefendi/ Küçük Dünyam*, AD Yayıncılık, İst., 1995.

¹⁰ Cemaatin sahip olduğu okulların sayısı hakkında değişik şeyler söylenmektedir. Örneğin bu rakam, Hulûsi Turgut’a göre 500’e yakındır, bkz., Hulûsi Turgut, “*Fethullah Gülen ve Okulları*”, Yeni Yüzyıl, 17 Ocak 1998.

eğitim verilmektedir ¹¹.

Böylece, Fethullah Gülen ve taraftarları, Türk Milli Eğitim Temel Kanununun amaç ve ilkelerine paralel eğitim ve öğretim kurumları açarak, Türk Milletinin çocuklarına çağdaş bir eğitim vermek suretiyle, aydın, kültürlü ve bilinçli nesiller yetiştirmeyi hedeflemişlerdir. Bu düşünceyle, devletimizin Milli Eğitime yaptığı katkı ve harcamalarına da yardımcı olmaktadır. Bundan dolayı bu icraatlar, sevindirici, gurur verici ve takdire şayan bir davranıştır.

Ayrıca bu okullar, halk desteğinin yanında cemaatin sahip olduğu şu şirketler tarafından da ayakta tutulmaktadır:

Çağ Öğretim İşletmeleri A.Ş., Feza Gazetecilik A.Ş., Şelale A.Ş., Kazak Türk Liseleri Genel Müdürlüğü, Sebat A.Ş., Silm A.Ş., Başkent Eğitim Şirketi, Serhat Eğitim Öğretim ve Sağlık Hizmetleri A.Ş., Ufuk Eğitim Vakfı, Ertuğrulgazi Eğitim Öğretim A.Ş., Palandöken Eğitim Öğretim Hiz. A.Ş., Dostluk Yurdu Derneği, International Hope Ltd. Company, Balkanlar Eğitim Öğretim ve Kültür Vakfı, S. C. Lumina SA Şirketi, Samanyolu A.Ş., Türkiye Sağlık ve Tedavi Vakfı, Yayasan Yenbu Indonesia Vakfı. ¹²

Gülen çevresinin esas olarak, eğitim kurumları kurup, bunları finanse edecek iş alanlarına girerek, cemaat içi dayanışmayı siyasal destekle pekiştirerek gerçekleştirdiği bu faaliyet çerçevesi, günlük gazete, dergi ve televizyon yayınlarından oluşan geniş bir iletişim ağına dayanıyor.

F. Gülen ve çevresi, Said Nursi'nin öğretilerini kararlı bir biçimde izleyip, onun çizdiği tebliğ misyonunu dikkatle ve sabırla uygulamaya çalışan ve hızla güçlenen bir cemaat görüntüsü vermektedir. ¹³

Artık Gülen ve çevresi, yüksek dozda milliyetçi, merkeziyetçi ve devletçi değerleri, dini tebliğ misyonuna adapte ederek günlük hayata geçiren ve bu çerçeve içinde modernist olarak tanımlayabileceğimiz bir akımı temsil etmektedir. ¹⁴

¹¹ Hulûsi Turgut, "Fethullah Gülen ve Okulları", Yeni Yüzyıl, 23 Ocak 1998.

¹² Hulûsi Turgut, "Fethullah Gülen ve Okulları", Yeni Yüzyıl, 17 Ocak 1998.

¹³ Ahmet İnel, "Altın Nesil, Yeni Muhafazakârlık ve Fethullah Gülen", *Birikim Der.*, S.99, İst., 1997, s.68.

¹⁴ A. İnel, *a.g.m.*, s.68; ayrıca F. Gülen hakkında ilginç bir değerlendirme için bkz., Can Kozanoğlu, "Devletçi, Projeci "Yeni Çağ" Bilgesi", *Birikim Der.*, S. 95, İst., 1997, ss. 38-51.

Nurcular Arasındaki Diđer Bölünmeler:

1982 Anayasa oylamasına kadar *Okuyucu, Yazıcı ve Fethullah Gülen* grupları olarak faaliyet gösteren Nurcu kesimde anayasa oylaması ile yeni bir bölünme olmuş, Okuyucu grup; *Gazeteci ve Şuracı* olmak üzere iki ayrı gruba bölünmüştür.¹⁵

Şu anda Nurcular; "*Gazeteciler, Şuracılar, Yazıcılar ve Fethullah Gülen Cemaati*" olarak ayrı gruplar halinde faaliyetlerine devam etmektedirler. Ancak bu gruplardan Yazıcı grubun etkinliği oldukça azalmıştır. Başka bir deyişle Nurcular, "*Fethullah Gülen ve Mehmet Kırkinci Grupları, Yeni Asyacı*"¹⁶ ve *Yeni Nesilciler*" olarak bölünmüşlerdir.

Günümüzde Elazığ'da odaklaşan, liderliğini *Müslüm Gündüz*'ün üstlendiği ve tavır, tutum ve uygulamaları ile diğer Nurcu gruplara benzemeyen "*Aczimendiler*" de Nurcular arasında yer almaktadırlar.

Nurcular'ın Temel Düşünce ve İnançları:

Bu cemaatin fikri, Risâle-i Nur Külliyyatında toplanmıştır. Bu cemaat, Ehl-i Sünnet ve'l- Cemaat'in inanç ve fikirlerini taşıyan İslâmî cemiyetlerdendir. Hedefleri, ahlaki terbiye ve iman'ı kurtarmaktır, kendilerine rehber ve yol olarak Allah'ın kitabını ve Rasulünün sünnetini seçmişlerdir.

Said Nursî, şüphe uyandıran her şeyden uzak durmuş ve "*Şüphelendiğini bırak, şüphelenmediğine sarıl*" sözünü şiar edinmiştir.

Siyasetten hayatı boyunca uzak kalmaya özen göstermiştir. Mustafa Kemal, Said Nursî'yi kendi safına çekmek istemiş ise de O, siyasete sırtını çevirmiş ve 1921'de Ankara'yı terkederek Van'a gitmiştir. "*Şeytan ve siyasetten Allah'a sığınırım*" şeklindeki meşhur sözü ve Ankara'dan ayrıldığı tarih, Eski Said'le Yeni Said merhaleleri arasındaki ayrım noktasını teşkil eder.

O, düşüncelerinde tarikat yerine inancı esas almış ve şöyle demiştir: "Tarikatsız olan bir çokları cennete girer, fakat imansız kimse cen-

¹⁵ H.Hüseyin Ongun, *a.g.m.*, s.66.

¹⁶ **Yeni Asyacılar:** Liderliğini **Mehmet Kutlular**'ın yaptığı ve yıllardan beri Nurcular'ın sağ partileri destekleyen (DP- AP- DYP çizgisi) grubudur. İslâm ile Demokrasi arasında herhangi bir problem olmadığını ve bağdaşabileceklerini söylediler. Bkz., R. Çakır, *a.g.e.*, s.88-99; H. Hüseyin Ongun, *a.g.m.*, s.64-66.

nete girmez”¹⁷

Said Nursî’ ye yöneltilen ve pekçok defa hapse girmesine sebep olan başlıca suçlamalar şunlardır:

- a) Laik devleti ve Atatürk inkılaplarını ortadan kaldırmaya çalışmak,
- b) Türkiye’de dinî ve iman’la ilgili gerçekleri halka anlatmak,
- c) Gizli cemiyet kurmak,
- d) Cumhuriyetin kurucularını eleştirmek

Said Nursî’nin yönetimin uygulamalarına itiraz ettiği başlıca noktalar da şunlardır:

1. Hilâfetin kaldırılması,
2. İslâm esasları yerine Medenî Kanun ve özellikle batılı devletlerin kanunlarının getirilmesi,
3. Arap harflerinin kaldırılıp, yerine Latin harflerinin kullanılması,
4. Ezanın Arapça yerine Türkçe okunması,
5. Turancılığın kabul edilmesi,
6. Halkın şapka giymeye mecbur edilmesi,
7. Tatil gününün Cuma’dan Pazar’a alınması,
8. Dinî kıyafetin sadece din adamlarına mahsus olması,
9. Kur’an’ın 1931 yılında Türkçe’ye tercüme edilip, ibadetler de okutulmak istenmesi,
10. Hicrî takvimin ve miras hükümlerinin değiştirilmesi,
11. Âdet, gelenek ve kültür’de Batıya yönelmenin başlatılması,
12. Genel olarak halkın, özel olarak da gençliğin İslâmî inançlarını zedeleyici uygulamalar.

Günümüzde Nurcular’ın kitle iletişim araçları ise şunlardır:

1. Zaman Gazetesi, 1986 yılında yayına başlamıştır.
2. Yeni Asya Gazetesi.
3. Yeni Nesil Gazetesi.

¹⁷ Said Nursî’nin değişik konularda görüşleri için bkz., Safa Mürsel, *Bediüzzaman Said Nursi ve Devlet Felsefesi*, İst., Trz.; 3. *Uluslararası Bediüzzaman Said Nursi Sempozyumu Bildirileri*, Yeni Asya Yay., İst., 1996.

4. Sızıntı Dergisi. Türkiye Öğretmenler Vakfı tarafından 1978 yılında kurulmuş olup, aylık bir dergidir.

5. Yeni Ümit Dergisi. Işık Eğitim Ticaret Ltd. Şirketi tarafından 1988 yılında kurulmuş olup, bu da aylık bir dergidir.

6. Aksiyon Dergisi. 1995 yılında yayın hayatına başlamış olup, haftalık bir dergidir.

7. Fountain Dergisi. Nurcular'ın çıkardığı tek aylık, İngilizce dergidir.

8. Ekoloji Dergisi.

9. Burç FM Radyosu.

10. Moral FM Radyosu.

11. Dünya FM Radyosu.

12. Samanyolu Televizyonu

Finans Kuruluşları:

Finans kuruluşları arasında kitle iletişim araçlarından elde edilen gelirlere ek olarak "Asya Finans", yurtiçi ve yurtdışında açtıkları "Işık Kolejleri", İstanbul'da açılan "Fatih Üniversitesi" ve yurt dışındaki Türk devletlerinde kurulan 7 Üniversite önemli bir rol oynamaktadır. Tüm bunlardan elde ettikleri gelirleri, yine yurtiçi ve yurtdışında açmakta oldukları okullara harcamaktadırlar. Bundan dolayı onlar, Türkiye'nin en zengin "Özel Öğretim Kurumları" haline gelmiştir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Nurculuk, bir tarikat değildir. Türkiye gerçeklerinin ortaya çıkardığı, taklidi iman'dan tahkiki iman'a geçişi hedef alan bir inanç hareketidir. Sünnî İslâm'ın ve buna bağlı iman'ın yirminci asırda modern bilimler ışığında yeniden yorumlanmasını esas alan Risâle-i Nur eserleri, Kur'an-ı Kerim'in daha çok bu asra bakan yönlerini ve özellikle inanç esasları ile ilgili meseleleri ele alan bir tefsir ve kelâm mecmuaları mahiyetindedir.

BİBLİYOGRAFYA

3. Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu Bildirileri, Yeni Asya Yay., İst., 1996.
- ARMANER, Neda, İslâm Dininden Ayrılan Cereyanlar, "Nurculuk", Ank., 1964.
- BADILLI, Abdülkadir, Bediüzzaman said Nursi, Mufasssal Tarihçe-i Hayatı, Timaş Yay., 3 cilt, İst., 1990.
- ÇAKIR, Ruşen, Ayet ve Slogan, Türkiye'de İslami Oluşumlar, İst., 1991.
- ÇUBUKÇU, İ. Agah, "Nurculuk ve İçyüzü", Mezhepler, Ahlak ve İslâm Felsefesi ile İlgili Makaleler, Ank., 1967, ss.21-25.
- ERDOĞAN, Latif, Fethullah Gülen Hocaefendi/ Küçük Dünyam, AD Yayıncılık, İst., 1995.
- ERKEN, Sevim, Toplumsal Değişmeler Karşısında Tavrı Belirlemede Dini Gruplar, Fethullah Gülen Cemaati, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 1995.
- İNSEL, Ahmet, "Altın Nesil, Yeni Muhafazakârlık ve Fethullah Gülen", Birikim Der., S.99, İst., 1997, ss.67-76.
- İŞİK, İhsan, Bediüzzaman Said Nursî ve Nurculuk, Ünlem Yay., İst., 1991.
- KARA, İsmail, Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi, Metinler/ Kişiler, Risale Yay., 2 cilt, İst., 1986.
- KOZANOĞLU, Can, "Devletçi, Projeci "Yeni Çağ" Bilgesi", Birikim Der., S.95, İst., 1997, ss.38-51.
- KUTAY, Cemal, Çağımızda Bir Asr-ı Saadet Müslümanı Bediüzzaman Said Nursi, Yeni Asya Yay., İst., 1990.
- KUTLUAY, Yaşar, "Mezhepler Tarihi Yönünden Said Nursi ve Nurculuk", İslâm Tetkikleri Enstitüsü Der., İst., 1966, C.3, ss.210-226.
- MARDİN, Şerif, Bediüzzaman Said Nursi Olayı, Modern Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişim, Çev., Metin Çulhaoğlu, İletişim Yay., İst., 1992.
- MÜRSEL, Safa, Bediüzzaman Said Nursi ve Devlet Felsefesi, İst., Trz.
- NURSİ, Said, Emirdağ Lahikası, Sözler Yay., İst., 1959.

NURSİ, Said, Târihçe-i Hayat, İst., 1987.

ONGUN, Hasan Hüseyin, "Başlangıçtan Günümüze Said Nursi ve Nurculuk Hareketi", Türkiye Günlüğü Der., S.45, Ank., 1997, ss.57-71.

ŞAHİNER, Necmettin, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî, Yeni Asya Yay., İst., 1974.

TURGUT, Hulûsi, "Fethullah Gülen ve Okulları", Yeni Yüzyıl Gazetesi.(15 Ocak - 3 Şubat 1998)